tualis, manifestè colligitur aliquam in transgressione culpam esse; atque ita fatentur omnes, ut ex dicendis constabit.

48 Præterea verius est, non esse signum obligationis sub mortali, quando transgressori præcepti imponitur pœna excommunicationis minoris; quia hæc levis pœna est, & pro solo veniali incurritur secundùm omnes. Quare tunc consideranda est aliunde gravitas materiæ ad discernendum, an sit obligatio sub mortali. Sic docet *Vasq.* 1. 2. *q.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *nu.* 40.

49 Tertiò est certum, si præcepti transgressori imponatur pœna excommunicationis ipso facto incurrendæ, sive explicando majorem, sive absolutè (de majori enim intelligitur *c. penult. de sentent. excommunic.*) esse obligationem sub mortali, quia hæc pœna pro solo mortali potest infligi. Quod si tamen excommunicatio sit ferenda, non constat inter Doctores, an talis lex ad mortale semper obliget; nam *D. Antonin.* 2. *parte tit.* 4. *cap.* 2. §. 3. ait, quando à jure imponitur, esse signum obligationis sub mortali: verùm quando ab homine, dubium esse. Alii autem affirmant non omnem legem hujusmodi obligare ad mortale, quia antequam excommunicetur transgressor, debet præcedere monitio. Unde tunc incipiet esse mortale, quando post transgressionem legis admonitus transgressor cessare non vult, quia tunc potest excommunicari. Sic *Driedo lib.* 2. *de libert. Christiana*, *c.* 1. *paulò ante* 3. *proposit.* in alia editione est, *lib.* 2. *c.* 2. *part.* 3. *ad finem*, *Armilla verbo lex num.* 4. *Petr. de Soto lect.* 3. *de excommunic.* §. *Primò igitur*, *Valent.* 1. 2. *disp.* 7. *q.* 5. *puncto* 6. *quæst.* 3. *in sign.* 4. Citantur pro hac sententia *Cajetan. summ. verb. præcepti transgressio*, & alii qui hoc ita non dicunt, sed eo modo, quem nos statim explicabimus. Et loquens de præcepto superiorijs sub hac pœna imposito, idem docet *Angles in florib.* 2. *parte qu. unica de voto art.* 4. *difficult.* 16.

50 At dicendum est, omnem legem præcipientem aliquid sub pœna excommunicationis ferendæ, obligare sub peccato mortali. Ratio est, quia quando lex absolutè præcipit aliquid sub pœna excommunicationis (quo loquendi modo intelligitur excommunicatio ferenda) nulla alia monitio est necessaria, ut transgressor possit à Judice excommunicari, sufficiens enim est illa admonitio legis ut optimè tradunt *Innocent. c. ex parte el* 1. *numer.* 4. *de verb. significat. Abb. cum sit Romana*, *num.* 28. *de appellat. Vasq.* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disput.* 158. *cap.* 5. *num.* 44. Si ergo potest ille statim excommunicari, reus est culpæ mortalis; ob nullam enim aliam culpam excommunicari potest. Et ita docent expressè *Sylvest. verb. præceptum quæst.* 3. *Cajetan.* 2. 2. *quæst.* 186. *art.* 9. *circa solutionem ad* 2. *Navarr. summ. cap.* 23. *Hispan. numero* 52. *Latin. numero* 53. *Sayr. libro* 3. *Clav. Reg. cap.* 7. *numer.* 25. *Salon.* 2. 2. *qu.* 77. *art.* 1. *contr.* 8. *reg.* 3. *Azor. libro* 5. *institut. Moral. tomo* 1. *c.* 6. *qu.* 5. *Vasquez citatus eo c.* 5. *a numero* 41. *Henriq. libro* 13. *de excommunic. c.* 17. *numer.* 2. & *Doctores allegandi numer. seq.* quia limitatio, quam apponunt, non est contra hoc, ut ibi explicabimus. Ejusdem sententiæ sunt *Angel. verb. clericus num.* 3. *in fine Sylvest. verb. clericus* 2. §. 2. *vers. quarto peccat mortaliter Tabienæ verb. clericus* 2. *numer.* 7. ubi dicunt clericum nutrientem barbam, aut comam peccare mortaliter, eo quod in jure id eis interdicatur sibi pœna excommunicationis, quam constat esse solum ferendam. Atque idem clarè sentiunt alii, qui dicunt, quoties lex fertur sub pœna excommunicationis induci obligationem sub mortali: nam tunc excommunicatio illa est ferenda. Sic tradunt *Angel. verb. lex*, *numer.* 3. *Gabr.* 4. *dist.* 16. *quæst.* 3. *art.* 1. *ad finem*, *Navarr. summ. c.* 23. *Hisp. num.* 52. *Latin. numero* 53. *Joan. Metina c. de jejun. q. de necessit. servan. jejun.* §. *ut igitur quodammodo*, *Ledesm.* 2. *parte* 4. *quæst.* 17. *art.* 2. *dub.* 6. & 9. 23. *art.* 3. *col. penult. pagin.* 337. *Sot.* 4. *dist.* 20. *qu.* 1. *art.* 4. *col.* 9. *vers. hinc fit quod Abbatissæ*, & *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 2. *conclus.* 1. *corollar.* 1. *Barthol. à Medin.* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *fol.* 874. *vers.* 4. *regula*, *Valent.* 2. 2. *disp.* 10. *qu.* 4. *puncto* 5. *col. antepenult. vers. præter hanc autem regulam*, *Manuel.* 1. *tomo summ. edit.* 2. *c.* 194. *num.* 2. *Covarr. regula peccatum par.* 2. §. 5. *num.* 3. & *c. Alma mater* 1. *parte* §. 9. *num.* 2. *Aragon.* 2. 2. *q.* 62. *art.* 3. *col.* 6. §. & *si quis quærat*, *Gutier. Quæst. canonicar. libro* 1. *c.* 7. & *num.* 25. *usque ad* 27. *Philiarc. de offic. Sacerd. tomo* 1. *parte* 2. *lib.* 3. *c.* 2. *dict.* 3. *Rhoa. de jurib. Princ. q.* 5. *num.* 15. *Humada l.* 57. *gloss.* 2. *num.* 3. *tit.* 5. *parte* 1. & hanc partem tamquam tutiorem sequitur *Armilla verbo præceptum*, *num.* 7. Quod verum est, sive præceptum sub illa pœna excommunicationis ferendæ, sit a jure, sive sit ab homine: quia sicut præceptum legis sub ea pœna vim habet admonitionis; ita similiter præceptum hominis; ita ut in utroque casu possit transgressor statim absque alia monitione excommunicari. Quare immeritò *D. Anton.* proximè allegatus dubitavit, quando ab homine imponitur, non autem quando à jure. Et ita tradunt non distinguendum esse, sed in utroque casu idem dicendum, *Sylvest. verb. præceptum*, *quæstione tertia Sot.* 4. *dist.* 22. *quæst.* 1. *art.* 2. *conclus.* 1. *corall.* 1. *Ledesm.* 2. *parte* 4. *qu.* 23. *art.* 1. *column. penult. Gutier.* & *Henriq. proximè allegati*, *Vasq. disp.* 158. *c.* 5. *n.* 45. supra citatus.

51 Hoc autem tempetandum est, nisi lex aliqua, aut superioris præceptum sub excommunicationis ferendæ pœna ederetur sub ea forma, ut necessaria sit monitio prævia, priùs quàm excommunicatio illa propter transgressionem infligatur. Cùm enim tunc transgressor non sit excommunicatione dignus, donec moneatur, pœna illa non est sufficiens obligationis sub mortali indicium, donec ille monitus non cesset. Et in hoc casu intelligendi sunt Doctores *num.* 49. allegati: nam Driedo, & Petrus de Soto tantùm dicunt; non semper, ac est præceptum sub excommunicatione ferenda, obligat necessariò ad mortale: quod est verum, quia excipitur, ubi alia requiritur monitio. Et ita docent *Cajet. summ. verb. præcepti transgressio vers. pœna præceptorum*. *Navarr. summ. c.* 23. *num.* 53. *Cordubа in reg.* D. *Franc. c.* 10. *qu.* 3. in quarto modo cognoscendi quando lex obligat sub mortali, *Tolet. in fin. summ.* ubi de peccat. mortal. *c.* 19. *numer.* 6. *Barthol. à Ledesm.* ubi de excommunic. *diffic.* 3. & dicit esse probabile *Vasq. eodem c.* 5. *num.* 43. & 44. addens, tunc recurrendum ad gravitatem materiæ ad dijudicandum, an ex illa colligatur obligatio sub mortali. Et placet mihi hæc limitatio, quamvis, ut benè advertit ibi *Vasquez*, non careat difficultate: multi enim, nec pœnitendi Doctores asserunt, participantem cum excommunicatis ab aliis Judicibus, quàm à Papa, quando lata est excommunicatio contra participantes, peccare mortaliter, cum tamen non incurratur excommunicatio illa, donec participantes moniti non desistant. Et ita in propriis terminis esse tunc signum obligationis sub mortali, tenent *Sayr.* & *Salon. nu. praced. allegati*, & est probabile.

52 Secundò temperandum est, ut præceptum sub pœna excommunicationis ferendæ impositum non obliget sub mortali, quando ratione levitatis rei, usus sapientum interpretatur jura præceptum impotentia, ut exigatur monitio, antequam excommunicatio illa feratur. Ita docet *Henriq. libro* 13. *de excommunic. cap.* 17. *num.* 2. & ob hanc rationem optimè dicit *Cajet. in summa verbo clericorum peccata* §. *nec obstat dictis*; aliqua jure sub excommunicationis ferendæ pœna clerici interdicta non obligare sub mortali: quia licet de rigore juris nulla monitio desideratur, at æquitas, & usus sic ea jura interpretatur, ut transgressores excommunicandi non sint, donec à Judice moniti non desistant.

53 Hac etiam ratione excusari quoque à mortali credo sæpe clericos, quibus passim Judex ecclesiasticus aliqua præcipit, ut publicis precibus interesse, coram le comparere, & similia, sub excommunicationis pœna: ubi enim materia non est admodum gravis, & necessaria, credo non obtemperantes excusari à mortali. Quod illa excommunicationis comminatio potius sit ad terrorem, quam ut excommunicandi statim sint, nulla alia monitione præmissa. Sæpè enim ita facere oporteret circa has excommunicationes ferendas, ut solùm animo comminandi ponantur, ad coercendos subditorum animos solo excommunicationis timore, ut animadvertit *Castr. lib.* 1. *de leg. penal. c.* 5. *docum.* 4. & ita significat *Vasq. eodem c.* 5. *num.* 45. dicens non esse mortalem hujusmodi præceptorum transgressionem, quoties ex consuetudine, aut aliis circumstantiis conjici potest, eam pœnam imponi solùm ad terrorem, & benè addit, tunc Judicem immeritò inflicturum sententiam, si proposito mutato, velit pœnam, quam solo animo comminandi imposuit, infligere: immò nisi tunc gravis aliunde appareret materia, nullam fore excommunicationem tunc inflictam. At si gravis esset materia, credo valituram, nisi fictam illam mentem signo externo protulisset. Si enim signo externo protulit, ita ut illa jussus id intellexerit, non valebit defectu sufficientis monitionis. Similiter benè animadvertit *eodem c. num.* 51. aliquando materiam, quæ ante monitionem gravis non erat, nec excommunicatione digna, effici gravem, eaque pœna dignam post monitionem, quia resistere monitioni, cedit in majorem superioris, & legis contemptum: & ideò in ordine ad bonum publicum redditur gravis materia, quæ antea talis non erat. Dum autem subdito non constat probabiliter ex conjecturis de tali intentione solùm comminandi excommunicationem, peccabit mortaliter non obediendo præcepto ratione conscientiæ erroneæ: at non incurret excommunicationem ut benè docent *Castr. eodem docum.* 5. *Sayro Clavi Reg. lib.* 3. *c.* 7. *num.* 17. & *Vasq. eodem c.* 5. *num.* 45. dicens hoc ex sententia constare, quia non est lata, sed ferenda. Sed addo id etiam verissimum esse, etsi sententia illa esset lata: & in hoc casu loquuntur *Castr.* & *Sayr. citati*, quia peccatum committi potest ex sola conscientia erronea, eo quod existimant, quamvis falsò aliquid esse contra legem obligantem sub mortali, & violans illam, quodammodo contemnit superioris auctoritatem, ipsi præponens suum appetitum, quod ad culpæ rationem satis est. At excommunicatio incurri non potest ex solo conscientiæ erroris dictamine, eo quod indiget auctoritate potentis eam imponere, & de facto imponentis, quæ in hoc casu non adest.

54 De aliis pœnis spiritualibus, quæ transgressoribus legum imponi solent, quæ sunt suspensio, interdictum, irregularis, quidam dicunt has pœnas non esse sufficiens signum obligationis sub mortali, quod hæ absque mortali culpa incurri valeant pro sola veniali. Immo irregularitas aliquando incurritur absque culpa, Ita docent *Cajetan.* 2. 2. *q.* 186. *art.* 9. *circa solution. ad* 2. & *in summ. verb. præcepti transgressio, vers. pœna præceptorum*, *Navarr. summ. c.* 23. *num.* 53. *Cordubа in regul. D. Franc. c.* 10. *quæst.* 3. *punct.* 1. in quarto modo cognoscendi quando lex obligat sub mortali. *Valent.* 1. 2. *disp.* 7. *q.* 5. *punct.* 6. *in* 4. *signo*, *Salon.* 2. 2. *quæst.* 77. *art.* 1. *contr.* 8. *reg.* 3. *ad finem*: & dicit de pœna suspensionis *Azor. lib.* 5. *institut. moralium tomo* 1. *cap.* 6. *quæst.* 5. & de irregularitate docet idem *Sayr. clav. reg. lib.* 3. *c.* 7. *num.* 25. & *Castr. lib. de leg. pœnal. c.* 5. *docum.* 4. *in fin.* dicit le valdè dubitare, an irregularitas, & suspensio recensendæ sint inter pœnas arguentes culpam mortalem, eò quòd absque tali culpa incurri valeant. At dicendum est, suspensionem, interdictum, & irregularitatem esse signum obligationis sub mortali, quia, quando transgressioni legis tamquam pœnæ imponuntur, cùm gravissimæ sint, imponi nequeunt absque mortali culpa, ut optimè probant *Vasq. statim allegandus*, & *Suar.* loquens de suspensione, & interdicto, *tomo* 5. *in* 3. *parte disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 7. Atque ideò hanc partem tuentur loquentes de pœna suspensionis, & interdicti, *D. Anton.* 2. *parte tit.* 4. *c.* 2. §. 3. *Sylvest. verb. præceptum*, *quæst.* 3. *Angel. verbo lex nu.* 4. *Sayr.* proximè allegatus, & loquens de interdicto, & irregularitate, *Azor* supra adductus, & loquens de irregularitate, & suspensione, *Joan. de Metin. C. de jejun. quæst. de necessitate servand. jejun.* §. *ut igitur quodammodo*, & *Ledesma* 2. *parte* 4. *quæst.* 17. *art.* 2. *dub.* 6. & loquens de suspensione *Philiarcus de offic. Sacerdot. tomo* 1. *parte* 2. *lib.* 3. *c.* 2. *dict.* 3. & loquens de omnibus tribus pœnis *Vasquez* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 158. *cap.* 5. *numero* 48. & *duplici seq.* & *Carb. de legib. lib.* 7. *disput. decima quarta paulò post princ.* Excipitur tamen hinc, nisi suspensio, & interdictum essent levia, ut alicujus specialis actus ad breve tempus; tunc enim non essent indicium obligationis sub mortali: quia cùm leves pœnæ sint, possunt pro venialibus imponi, ut benè probat *Suarez* proximè allegatus.

55 Quare à fortiori esset indicium obligationis sub mortali pœna depositionis transgressori apposita: quia est gravissima pœna. Sic tradunt *D. Anton. Sylvester Azor. nu. præcedenti* allegati. Et à fortiori, degradatio erit etiam ejus obligationis indicium, ut benè docent *Castr. Metin. Ledesm.* & *Azor. citati nu. præc.* Atque idem dicendum est cum *Castr. Metin. Ledesm.* & *Carb.* ibidem, de privatione ecclesiasticæ sepulturæ, quia est gravissima pœna.

56 Et hæc omnia vera sunt, quamvis verba legis in qua prædictæ pœnæ spirituales imponuntur, non sint præcepti, nec præcepto æquivalentia, sed communia, ut, *Volumus*, *Statuimus*, & similia, quia magnitudo pœnæ transgressoribus adjunctæ, quæ pro solo mortali infligi potest, indicat transgressionem esse mortalem. Et ita docent *Gabr. Joan. à Metin.* & *Gutier. allegati nu.* 50. *Navar. sum. c.* 23. *Latin. nu.* 53. *Hisp. nu.* 52. *Ledesm.* 2. *p.* 4. *q.* 17. *art.* 2. *dub.* 6. *Castr. lib.* 5. *de leg. pœnal. c.* 5. *docum.* 4. *Vasquez* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *disp.* 159. *c.* 3. *nu.* 22. *in fine*, *Philiarc. de offic. Sacerd. tomo* 1. *p.* 2. *lib.* 3. *c.* 2. *dict.* 3. *Azor. lib.* 5. *institut. moral. tomo* 1. *c.* 6. *quæst.* 5. quæ etiam sunt vera, etsi lex haberet formam legis merè pœnalis ut dicemus *num.* 63.

57 Hactenus egimus de pœnis spiritualibus appositis legi, vel præcepto; superest gravissima difficultas, an quando sola temporalis pœna transgressoribus imponitur, indicium sit legem illam, vel præceptum superioris ad culpam obligare; quando aliunde non constat intentio superioris obligandi ad culpam? Si enim talis intentio aliunde constet, fatentur omnes in ea lege reperiri talem obligationem; atque duplici in casu apertum est legem pœnalem ad nullam culpam obligare. Prior est, quando esset disjunctiva, ut si præciperet opus aliquod exequi, aut certam pœnam subire; cùm enim in alternativis electio sit debitoris, sufficiatque alterum impleri, *reg. in alternat.* 70. *de reg. jur. in* 6. subditus vi illius legis tantùm obligatur ad id opus exequendum, aut ad pœnam obeundam. Ita docent *Driedo libro* 3. *de libert. Christiana c.* 3. *ad* 5. *Bartol. Metin.* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *fol.* 877. *in solution. ad* 2. & 3. dicens esse hujusmodi leges in quibusdam Ecclesiis, & confraternitatibus. Posterior est, quando aliquid non ponitur in lege per modum pœnæ, sed per modum pretii, aut conventionis ad colligendam pecuniam aliquibus sumptibus necessariam: illa pœna non indicat culpam transgressionis, ut lex dicat, qui voluerit equitare, debet tantam summam pecuniæ concedere Regi. Sic *Sot. lib.* 1. *de just. q.* 6. *art.* 5. *Salon.* 2. 2. *q.* 77. *art.* 1. *controver.* 8. *reg.* 3. *Philiarc. de offic. Sacerdot. tomo* 1. *part.* 2. *libro* 3. *c.* 2. *conclus.* 4.

58 At difficultas est, quando lex est merè pœnalis, nec desunctiua. Triplex est sententia. Prima afferit in universum, pœnam temporalem quantumcumque gravem non esse signum sufficiens. Ex quo deducitur, nolle legislatorem obligare transgressores ad culpam, sed ad solam pœnam: atque ita in universum docet, nullam legem pœnalem solam pœnam temporalem imponentem obligare ad culpam, nisi ex aliquo alio signo deducatur intentio obligandi ad culpam. Hanc amplectuntur *Jason* §. *item si quis postulante*, *numer.* 78. *institut. de actionib. Ludovic. Gomez cap.* 2. *numer.* 60. *de constitut. in* 6. *Matheslan. singular.* 78. & alii, quos refert *Covarr. reg. peccatum* 2. *part.* §. 8. *numer.* 1. & inter omnes latissimè *Navarr. summ. cap.* 23. *Latin. à numer.* 55. *usque ad numer.* 65. *Hispa. à numer.* 56. *usque ad numer.* 64. ubi idem etiam dicit de legibus ecclesiasticis eam solam pœnam statuentibus, & idem extendit ad leges, in quibus imponitur pœna capitis, & amissionis omnium bonorum. Cujus sententiam dicit valde probabilem *Valent.* 1. 2. *disp.* 7. *quæst.* 5. *punct.* 6. *post.* 7. *signum à vers. alterum signum*; additque eam esse magis probabilem in legibus ciuilibus, sed etiam in ecclesiasticis esse valde probabilem: quia cùm possint, & soleant comminari pœnam spiritualem, si solam temporalem statuant, indicium videtur esse voluntatis obligandi ad solam pœnam, & hoc est primum hujus sententiæ fundamentum. Secundo probatur eadem sententia loquendo de omnibus legibus, quia communis populi existimatio sic interpretatur hujusmodi leges, ut ad solam pœnam obligent; idque jure optimo, cùm in dubiis, & obscuris benignior, & mitior interpretatio facienda sit, *reg. in obscuris de reg. juris in* 6. Tamdem quia Principes pagani leges fanciunt, quibus subditos suos ligant instar Principium Christianorum, cùm tamen obligationis ad culpam, pœnamque æternam ignari prorsus sint, soluisque temporalis pœnæ appositæ meminerint. Favent etiam huic sententiæ *Azor. tomo* 1. *libr.* 5. *institut. moral. cap.* 6. *quæst.* 4. ubi ait, non esse damnandum, qui hanc sententiam amplecteretur, & *Salon.* 2. 2. *q.* 77. *art.* 1. *contr.* 7. *col.* 8. §. *hac opinio*. dicens hanc sententiam esse valde probabilem, præterquam quando pœna est grauis.

59 Secunda sententia docet in universum, omnes leges pœnales, siue mixtas, siue purè penales, sive ecclesiasticas, siue ciuiles, obligare transgressores ad culpam, quando de contraria expressa legislatoris sententia non constat. Probatur primò hæc sententia, quia lex suapte natura habet, eo ipso quod justa est, conscientiam obligare sub alicujus culpæ pœna, nisi contrarium explicet legislator, ut probabimus infrà. At in lege pœnali non explicat contrarium; ergo omnis lex pœnalis obligabit ad culpam. Secundò, quia pœna imponi nequit nisi propter culpam; est enim pœna malum propter culpam inflictum, teste *D. Thom.* 2. 2. *quæst.* 108. *art.* 4. ergo infligere pœnam transgressoribus, est potius signum obligationis ad culpam; aliàs enim injusta esset lex. Et cofirmatur, quia lex humana absoluta lata absque pœnæ comminatione, obligat ad culpam; ergo à fortiori cum pœnam comminatur: comminatio enim pœnæ non infirmat legis vires, sed corroborat, cùm apponatur ad majorem observantiam legis timore pœnæ. Tertiò, quia leges pœnales diversas valde pœnas transgressoribus infligunt, ut vel sic diversitatem culpæ transgressionis indicent; Quartò, quia eo ipso quod lex merè pœnalis imponit pœnam aliquid facientibus, intendit prohibere illud factum, aliàs id pœnæ non subiiceret. At omnis prohibitio æquipollet præcepto, illudque claudit, ut diximus *numer.* 34. atque ideo non est distingendum inter leges merè pœnales, & mixtas, cùm illæ etiam præceptum contineant, sicut hæ. Quintò, quia aliquæ leges pœnales obligant ad culpam; ergo, & omnes, cùm eadem ratio de omnibus sit. Et hujus sententiæ sunt *Sylvest. verb. gabella* 3. *q.* 8. §. 22. & *verb. inobedientia in fine* ubi *Armilla num.* 2. & dicunt ambo puerilem esse, & inutilem distinctionem inter legem pœnalem mixtam, & simplicem, quod *numero sequenti* explicabimus, *Sot. lib.* 1. *de justit. quæst.* 6. *toto art.* 5. *Joan. Metin C. de restitut. quæst.* 36. *artic. sexto Bart. Metin* 1. 2. *quæst.* 96. *art.* 4. *fol.* 876. *Tolet. in fine summ.* ubi de peccat. mortal. *cap.* 20. *numero quarto Azor. tomo* 1. *institut. moral. libro quinto cap.* 6. *quæst.* 4. *Aragon.* 2. 2. *quæst.* 62. *art.* 3. *fol.* 225. *conclus.* 1. *ad* 2. *Philiarc. de offic. Sacerd. tomo* 1. *parte* 2. *libro* 3. *cap.* 2. *conclus.* 4. *Salon* 2. 2. *quæst.* 77. *art.* 1. *contr.* 7. *paulò ante* 1. *concl. Manuel qq. regular. tomo* 1. *quæst.* 6. *art.* 7. *Carb. de legib. libro* 8. *disp.* 5. *proposit.* 6. & pro eadem sententia sunt alii indistinctè docentes, legem pœnalem obligare ad culpam. Hi sunt *Gabr.* 4. *dist.* 16. *quæst.* 3. *art.* 1. *notabil.* 6. *Alcozer libro de ludo cap.* 8. *Abb. Felin. Decius*, & alii, quos refert *Covarr. regular. peccatum* 2. *parte* §. 5. *num.* 2. & 3. & pro eadem sententia sunt Doctores omnes *num.* 64. referendi, qui ex magnitudine pœnæ temporalis colligunt obligationem legis sub mortali.

60 Tertia sententia (cui tamquam probabiliori adhæreo) distinguit duplices leges pœnales, & eas quidem mixtas, quæ nimirum primò aliquid fieri jubent, aut prohibent, & deinde pœnas transgressoribus imponunt, ut si lex sic dicat: *Jubemus*, aut *prohibemus ne quis arma portet sub tali pœna*. Alias verò simpliciter, & merè pœnales, quæ nihil præcipiunt, aut interdicunt, sed solam pœnam aliquid facientibus irrogant, ut si lex sic dicat: *Qui arma portaverint, subeant talem pœnam, ut flagellentur*. Leges ergo mixtas ait hæc sententia obligare transgressores ad culpam secus autem de purè penalibus, hæ enim solùm ad pœnam subeundam obligant. Hæc sententia mihi magis placet cum limitationibus, quas infra adhibebimus. Quo ad priorem partem, probatur rationibus secundæ sententiæ allatis *nu. præcedenti* quæ hanc partem probant. Insuper, quia cùm in talibus legibus utantur legislatores verbis præcepti manifestè indicant suam intentionem esse, obligare ad culpam, nisi contrariam intentionem pœnæ temporales appositæ demonstrarent, ut constat ex regulis traditis à *numero* 30. At apponi pœnam non demonstrat contrariam intentionem, immò potiùs animum obligandi ad culpam, ut probat secunda sententia *numero præcedenti* relata; ergo eæ leges obligant ad culpam. Et confirmatur, quia apponi transgressoribus pœnam ob commune Reipublicæ bonum, non obstat

ſtat quominus legislator verè præcipiat, utpote in cujus potestate eſt, utrumque efficere. At ſi verè præcipiat, etiam ſi pœnam ſtatuat, non minus rationi diſſonat, juſto ejus præcepto obedire, quam ſi pœnam imponeret; velle autem tunc præcipere, conſtat apertè ex verbis præceptum indicantibus. Item quia communiter Doctores ut *à numero* 64. oſtendemus, potiùs colligunt ex gravitate pœnæ temporalis adjunctæ obligationem ſub culpa mortali. Paſterior pars probatur, quia poſſunt dari, & de facto dantur leges merè pœnales ad nullam culpam obligantes, ſed ad ſolam pœnam, ut ex mente ferè omnium probavimus de regul. fratrum Prædicatorum *numero* 13. Et præterea quia leges pœnam ſtatuunt reis è carcere fugientibus, *l. 1. ff. de effractoribus*. Cùm tamen communis ſententia teneat eos non peccare, ſed legem ad ſolam pœnam ſuſtinendam obligare, ut in tractatu de reo dicetur. Si ergo poſſunt dari, nec Legislator utitur verbis præcepti, aut prohibitionis in lege merè pœnali, ſed ſolam pœnam pati præcipit; manifeſta ejus intentio videtur ad nihil aliud quam ad pœnam obligandi. Item quia votum merè pœnale, quale eſt ſub hac forma emiſſum; voveo me ingreſſurum religionem, ſi luſero; non obligat ad abſtinendam à ludo ſub aliqua culpa, ſed tantum ad pœnam ingreſſus religionis ſuppoſito ludo, ut probavimus *libro 4. hujus operis, c. 22. numero 4. & 5.* Ergo idem dicendum eſt de legibus ſuperiorum merè pœnalibus. Dum enim votum ſit lex particularis, obligetque inſtar legum generalium de illamet materia, niſi conſtet de contraria voventis intentione, ut probavimus *eodem libro 4. cap. 11. numero 31.* ſi leges generales merè pœnales ſub eadem forma latè obligarent ad culpam; idem proruſus dicendum eſſet de voto. Tandem, quia rationes contrariæ non obſtant: nam ad primam primæ ſententiæ reſpondetur, id non eſſe ſufficiens indicium contra verba præcepti, quia cum poſſit lex eccleſiaſtica pœna utraque uti; tunc utitur temporali, forſan quia magis timetur. Ad 2. negatur ea communis exiſtimatio; nec tunc eſt dubia, & obſcura Legislatoris mens, cum ſatis ea ex verbis præcipientibus, aut prohibentibus deducatur. Ad confirmationem dic, quando pœna abſque præcepto aliquo, aut prohibitione proponitur in lege, partim ejus vim minuere, in quantum mentem Legislatoris non obligandi ad culpam indicat; partim verò augere, in quantum timore pœnæ deterret. Ad 3. dicimus, nihil referre eam ignorantiam, quia cum illi velint præcipere eo modo quo poſſunt & ſint veri Principes, oritur ex natura rei obligatio ad culpam juxta materiæ gravitatem, & ad pœnam æternam ſi materia ita gravis ſit, ut culpam mortalem conſtituat. Ad argumenta ſecundæ ſententiæ, in quantum militant contra noſtram, quo ad leges pœnales mixtas reſpondetur. Ad primum dico, in eo caſu ſatis explicari mentem Legislatoris eſſe, non obligare ad culpam, cum nihil præcipiat, nec diſponat circa rem principalem, ſed circa ſolam pœnam. Ad ſecundum fateor, pœnam appoſitam non indicare mentem legislatoris eſſe, non obligare ad culpam; ſed ea mens deducitur ex eo, quod in legibus purè pœnalibus nihil præcipit, aut prohibet, ſed ad ſolam pœnam obligat; nec tunc ea eſt proprié pœna, ſed pœnalitas quædam, & poteſt infligi abſque culpa, ſed non abſque legitima cauſa, ut explicabimus, *num. 11. & 13.* Ad tertium dic, infligi diverſitatem pœnarum, non ut diverſitati culpæ reſpondeant, ſed diverſæ tranſgreſſioni legum, plus, vel minus ad Reipublicæ bonum conducentium. Ad quartum fateor, continere virtutè prohibitionem illius rei, & proinde præceptum. At cum legislator non uſus ſit directis verbis præcepti, aut prohibitionis, cum potuerit, ſed tantum præceptum direxerit ad pœnam, ſatis indicat ſuam mentem eſſe, obligare ad ſolam pœnam. Ad ultimum negatur conſequentia, quia leges mixtæ continent ultra pœnam expreſſum præceptum, aut prohibitionem. At purè pœnales ſolam continent pœnam, & ob hoc non eſt eadem de utraque ratio. Et ideò hanc ſententiam ſuſtinet *Henriq. quodl. 3. quæſt. 22. maximè circa finem, Roſell. verb. pedagium, num. 9. Angel. verb. inobedientia, in fine, & verb. pedagium: num. 6. Tabien. verb. conſtitutio ad finem, & ibi Armill. num. 7. Caſtro lib. 1. de leg. pœnal. c. 8. & 9. Dried. de libert. Chriſtiana lib. 2. c. 1. poſt 2. propoſito*, in alia editione eſt *lib. 1. c. 2. par. 3. art. 3. Covarru. reg. peccatum 2. parte §. 5. num. 4.* cum limitatione, quam referemus *num. 63. Cordub. in reg. D. Franc. c. 10. quæſt. 3. punct. 3. Vaſq. 1. 2. qu. 96. art. 4. diſput. 159. toto c. 2. & 3.*

61 Hæc tamen ſententia temperanda eſt, niſi id, contra quod lex merè pœnalis pœnam ſtatuit, ſit alia lege naturali, civili, aut canonica obligante ad culpam interdictum: tunc enim ea lex pœnalis non tollit prioris illius legis obligationem; & ſic virtute prioris erit culpabilis tranſgreſſio, quod etiam fatetur *Navarr. ſumm. c. 23. nu. 56. in fine* & docet *Caſtr. lib. 1. de leg. pœnal. c. 10. Vaſq. eadem diſp. 159. c. 2. num. 14.*

62 Quare minus benè *Angel. verb. pedagium, nu. 6. & Navarr. ſumm. cap. 23. Hiſp. num. 64. Latin. num. 60.* ex prædicta ſententia intulere, vectigalia juſta non deberi in foro conſcientiæ, quando pœna ſtatuitur non ſolventibus, ut ait *Navarr.* (vel ut ait *Angel.*) quando lex imponens non eſt mixta, ſed merè pœnalis: nam etiam data utriuſque doctrinæ veritate, debebuntur in foro conſcientiæ, ut benè advertunt *Sylveſt. verb. gabella 3. q. 8. num. 22. Caſtr. num. prac.* allegatus, *Vaſq. eodem cap. 2. nu. 15.* quia hæc vectigalium lex conſtituit ſimul tributum Principibus jure divino naturali debitum ad eorum ſuſtentationem: & ideo tale debitum conſtituit in materia juſtitiæ, cujus violatio culpam, ac reſtituendi obligationem inducit; ſicut lex merè pœnalis, rebus venalibus juſtam taxam imponens obligat tranſgreſſores ad peccatum, & ad reſtitutionem, quod obiter dixerim ſolùm ad oſtendendum, non ex eo, quod ſit lex pœnalis, ceſſare ejus obligationem ad culpam, & in foro conſcientiæ, & ideo ſolos refero Auctores, qui ex hoc capite non excuſant, de quo in proprio loco agendum eſt.

63 Secundò temperandum eſt, niſi gravitas materiæ valde utilis Reipublicæ ſuaderet directam intentionem legislatoris eſſe, jubere, vel interdicere rem illam, cui pœnam appoſuit in illa lege purè pœnali; tunc enim illa lex puræ pœnalis obligaret ad culpam, ut benè ait *Covarr. reg. peccatum 2. n. 2. p. §. 5. nu. 4.* quia tunc gravitas illius materiæ adeo Reipublicæ expedientis indicaret legem illam non eſſe verè, & merè pœnalem, ſed mixtam, ut in ſimili dicemus *nu. 64.* de pœnæ magnitudine.

64 Sed ſupereſt explicare, quænam pœnæ temporales legibus ſtatutæ indicent obligationem legis ſub mortali. Et quidem eam indicat pœna mortis, quod tam gravis pœna imponi nequeat abſque mortali tranſgreſſionis culpa; atque ita docent *D. Anton. 2. p. tit. 4. c. 2. §. 3. Roſell. verb. pedagium, num. 9. Sylveſt. verb. præceptum, qu. 3. in fine, Tabien. verb. conſtitutio ad finem Armill. ibi num. 4. Sot. lib. 1. de juſt. qu. 6. art. 5. ad finem corpor. Driedo lib. 2. de libert. Chriſtian. c. 1. poſt 2. propoſition.* in alia editione *lib. 2. c. 2. part. 3. art. 3. Covarru. reg. peccatum 2. parte §. 5. num. 3. Jean. de Metin. C. de jejun. q. de neceſſitate ſervan. jejun. §. ut igitur cognoſcamus, Caſtr. lib. 1. de lege pœnal. c. 5. docum. 4. Ledeſm. 2. parte 4. quæſt. 17. art. 2. dub. 6. Aragon. 2. 2. qu. 62. art. 3. col. 7. paulò ante §. reſtat nunc, Bart. Metin. 1. 2. quæſt. 96. art. 4. fol. 377. verſ. Denique indubitatum eſt, Cordub. in reg. D. Franc. c. 10. quæſt. 3. punct. 1.* in quarto modo cognoſcendi quando præcepta obligent. *Tolet. in fine ſum.* ubi de peccat. mortal. *c. 20. nu. 4. Vaſq. 1. 2. qu. 96. art. 4. diſp. 159. c. 3. num. 23. Azor. tomo 1. inſtitut. moral. lib. 5. c. 6. qu. 5. in fine Carbon. de legib. lib. 8. diſp. 5. concluſ. 5. Manuel 1. tom. ſum. 2. edition. c. 194. num. 2. Salon. 2. 2. queſt. 77. art. 1. contr. 8. regul. 3. in fine Sayr. Clav. Reg. lib. 3. cap. 7. num. 25.* Quare minus benè *Philiarcus de offic. Sacerd. tomo 1. parte 2. lib. 3. c. 2. dicto* 4. negat ex hac pœna colligi obligationem legis civilis ſub mortali. Atque idem dicendum eſt de pœna mutilationis alicujus membri, ſcilicet, eſſe indicium gravis obligationis ſub mortali. Sic *D. Anton. Roſell. Sylveſt. Tabien. Armill. Sotus, Covarr. Driedo, Cordub. Azor. & Vaſq.* locis citatis. De pœna autem pecuniaria, vel infamiæ, vel flagellationis ex qua infamia ſequitur, ait *Vaſquez*, eam non eſſe indicium ſufficiens obligationis legis ſub mortali, quia juſta eſt lex reis effringentibus carcere, fugiendi cauſa, pœnam flagellationis imponens, ex qua infamia ſequitur. Cùm tamen probabilior opinio teneat eos culpæ immunes eſſe. Pœna enim hæc rectè imponitur tamquam vinculum, quo quis detineatur in carcere, ob prius peccatum, quod commiſit. At dicendum eſt, pœnam gravis infamiæ ſufficiens obligationis ſub mortali indicium eſſe, quod benè docent *Armill. Caſtr. Azor.* locis allegatis, *Salon. eodem art. 1. contr. 7. notabil. penult. in fin. Carbon. de legib. lib. 7. diſp. 4. paulò poſt principium.* Et conſequenter idem dicendum eſt de pœna flagellationis, vel triremium, ut de pœna flagellationis docet *Cordub.* & de pœna triremium *Salon. ea contr. 7. notabili penult. in fin.* quippe hæ pœnæ ſunt graviſſimæ; & injuſtum valde eſſet eas imponi pro ſolo veniali. Quare dum effractores carcerum ea pœna plecti jubentur, id contingit, eò quòd lex præſumat culpam, au ſequatur opinionem dicentem eſſe culpam mortalem. Idem dicendum eſt de pœna exilii: ſic *Sot. Ledeſm. Salon, Manuel Sayr.* ſuprà citati. Sed intellige quando eſt exilium perpetuum, ut explicant *Barth. à Metin. Aragon. Tolet.* ſuprà adducti. Idem *Salon. eadem contr. 7. notabil. penult. in fine.* Atque idem crederem, quando tanti temporis exilium eſſet, ut ferè perpetuum reputaretur. Idem cenſendum eſt ob eamdem rationem de pœna perpetui carceris. Sic *Joan. de Metin. Caſtr. Ledeſm. Cordub. Azor.* ibidem: & idem intelligerem, quando tanti temporis carcer eſſet, ut reputaretur perpetuus. In religionibus autem pœnam carceris ajunt quidam indiſtinctè eſſe ſufficiens indicium obligationis præcepti, aut regulæ ſub mortali. Ita *D. Anton. tertia parte titul. decimo ſexto capit. primo §. nono in fine & ſecunda parte titul. quarto c. ſecundo §. tertio* ſed id non credo, niſi talis eſſet religio, ut ea pœna cenſeretur graviſſima, graviterque infamans. Similiter in religionibus eſt indicium obligationis ſub mortali pœna graviori culpæ debita. Ita docent *D. Anton. ſecunda parte eo tit. quarto cap. ſecundo §. tertio, & Sylveſt. verb. præceptum queſt. tertia.* Similiter hujus obligationis indicium eſt pœna amiſſionis omnium bonorum. Ita *Sotus, Caſtr. Barth. à Metin. Tolet. Sayr. Salon, Azor, Carbon*, locis ſupracitatis. Idem crederem, quando eſſet pœna amiſſionis maximæ partis bonorum; & ita *Salon eadem contr. ſeptima notabil. penult.* dixit confiſcationem bonorum, vel alias pœnas pecuniarias graviſſimas eſſe indicium gravis obligatio-

gationis: & *Carbon.* dicit idem de pœna privationis beneficiorum, idem docet *Azor.* loco citato, de pœna amiſſionis publici muneris, publicive miniſterii, quod intelligerem quando id munus, & miniſterium eſſet magni momenti, ita ut amiſſio in gravem infamiam cedat. Tandem idem dicendum eſt de pœna ſervitutis, quod ea graviſſima ſit; ita *Azor. ibidem.*

65 Et hæc quidem vera ſunt, etſi verba legis non ſint, præcepti, nec æquipollencia præcepto, ſed communia, ut, *Statuimus*, vel, *Ordinamus*, vel ſimilia; ſicut idem diximus, *num. 56.* de pœnis ſpiritualibus, ob rationem ibi traditam. Et ita docent *Caſtr. Joan. à Metin. Ledeſ. Vazq. num. 220. allegati num. praced.* quod etiam benè intelligit *Roſel. verb. pedagium num 9.* etſi lex haberet formam merè pœnalem, ut, *qui hoc fecerit, morte plectatur*. Quamvis enim diximus *num. 60.* leges merè pœnales non obligare ad culpam, intelligendum eſt, niſi magnitudo pœnæ, & injuſtitia illius abſque culpa mortali infligendæ, contrarium ſuaderet; ea enim etiam ſufficienter indicat eam legem eſſe tantùm pœnalem quoad ſonum, at re vera eſſe mixtam; ſicut abſque dubio lex eccleſiaſtica fulminans excommunicationem in aliquid facientes, etſi formam legis merè pœnalis haberet, obligare ſub mortali: ut ſi diceret, *qui hoc fecerit, excommunicationem ipſo facto incurrat*; pœna enim ſoli culpæ lethali proportionata indicat legem non eſſe purè pœnalem, ſed mixtam, interdicentemque ſub mortali, & excommunicationis pœna id facere.

66 Tandem, quando perpenſis legis verbis, & pœna, ac materiæ gravitate, ex quibus rem hanc perpendendam hucuſque diximus, manet res adhuc dubia, nec cognoſci poteſt, an lex obliget ad mortale, neçne, dicunt aliqui tenéri dubitantem ad ſervandam legem, & ſic ad ſequendum, quod tutius eſt, ne contra conſcientiam dubiam agat. Ita docent *Joan. à Meti. C. de jejun. quæſt. de neceſſitate ſervan. jejun. §. ut igitur quodam modo. Ledeſm. 2. p. 4. queſt. 17. art. 2. dub. 6. Valent. 1. 2. diſp. 7. quæſt. 5. punct. 6. quæſt. 3. Tolet. in fine ſumm.* ubi de peccato mortali *cap. 20. in fine. Atque Caſtr. lib. 1. de leg. pœnal. cap. 5. docum. 4. in fin.* dicit hoc conſulendum in hoc dubio; ſubticuit tamen, an eſſet in præcepto. At horum reſponſio non exhaurit difficultatem; nec enim dubitari poteſt, quin dubitans hic, dum non deponit dubium, teneatur ſub mortali legem illam ſervare, & ſic amplecti partem tutiorem, ne contra conſcientiam dubiam operetur. At reſtat explicandum, an poſſit ea conſcientia dubia deponi, exiſtimarique eam legem in eo dubio non obligare ſub mortali; & id quidem ita eſſe exiſtimo. Ducor, quia *Cajet. ſumm. verb. præcepti tranſgreſſio §. pœna præceptorum, ad fin. & Armilla verb. præceptum num. ult.* docent non tam latam præceptorum in jure obligantium ſub mortali interpretationem ſumendam eſſe, ne laqueus multiplex animabus injiciatur. Præterea, quia *Navarr. ſum. c. 23. Hiſp. num. 49. Latin. num. 50. & Philiarc. de offic. Sacerdot. tom. 1. part. 2. lib. 3. cap. 2. dicto 5. Sayr. lib. 3. Clav. Reg. cap. 7. nu. 29.* ſunt expreſsè hujus ſententiæ, dicentes verba legis apta ad inducendam culpam venialem, & mortalem, eſſe in dubio de veniali intelligenda, quia leges, quæ rectè de pœna majori, & minori poſſunt intelligi, ſunt in dubio de minori interpretandæ, *reg. in pœnis de reg. jur. in 6. l. interpretatione & l. ſi præſes ff. de pœnis*. Nec valet reſponſio *Salon. 2. 2. quæſt. 77. art. 1. contr. 8. col. penult. ad 1. in fine*, ubi ait, hoc intelligendum de pœnis, non verò de culpis; quia quantitas pœnæ pendet à Legislatore, non verò quantitas culpæ, quæ à materia ſumitur. Hoc tamen non obſtat, tum quia contrarium probavimus, *nu. 25.* tum etiam, quia eſto ita ſit, at in hoc caſu ſupponimus materiam eſſe dubiam, an ita gravis ſit, ut ad mortale ſufficiat. Item quia cùm in eo dubio nulla ſit poſſeſſio pro obligatione legis ſub mortali, præponderat poſſeſſio libertatis voluntatis. Addunt autem *Philiarc. & Sayr.* citati, hoc verum eſſe quoad judicandum de aliis, qui legem tranſgreſſi ſunt, ne damnentur. At conſulturus, vel operaturus, debet ſervare legem, ac ſi obligaret ad mortale. Sed non placet additum ob rationes dictas. Secus tamen eſſet, ſi dubitaretur, an lex obliget ſub aliqua culpa, ſaltem veniali, an ad ſolam pœnam; nam in hoc dubio crederem potiùs obligare ſub veniali, quod lex ſuapte natura vim ſub culpa obligandi habeat, ubi non conſtat de contraria Legislatoris, volentis ad ſolam pœnam obligare, intentione, ut *num. ſeq.* dicetur; ideo in hoc dubio ſtat poſſeſſio pro legis obligatione.

67 Ex omnibus hucuſque dictis deducitur Primò, omnem legem juſtam abſolutè latam, quando nullo verbo, aut ſigno explicuit Legislator ſe non habere intentionem obligandi ad culpam, obligare utique ad culpam, ſive mortalem, ſive venialem, ſecundùm materiæ præceptæ gravitatem: quia lex ſecum habet obedientiæ præceptum, & ſuaptè natura habet vim obligandi ſub culpa, niſi Legislator contrarium explicet. Atque ideo *Cynus, & Bart. l. legis virtus, ſtatim in principio ff. de legib.* dixere, conſulere non eſſe virtutem legis, eo quod lex ſit præceptorum collectio, ut probatur ex *leg. 1. ff. de legib.* ubi dicitur, legem eſſe commune præceptum. Item quia in eo caſu non eſt aliqua ratio, cur exiſtimare debeamus Legislatorem uſum fuiſſe authoritate ſua quoad hunc obligandi modum, nempè, quoad pœnam ſolam, & non quoad culpam. Atque ita cùm ipſe non limitet uſum auctoritatis ſuæ, eſt ſimpliciter judicium, eum ex tota auctoritate ſua legem condere: atque ita docent *Laurent. Archidiac. & Dominic. capit. final. in fine diſtinctione quarta Bmel. capitul. nam concupiſcentiam numero nono de conſtitutionib. & ibi Felinus numero quinto Sotus libro primo de juſtitia queſtione ſexta articulo quarto columna nona verſiculo ſed ſolvenda tunc Aragonius ſecunda ſecunda queſtione ſexageſima ſecunda articulo tertio folg. 225. columna ſecunda concluſio ſecunda Sayrus in Clav. Reg. libro tertio capitul. ſeptimo numero vigeſimonono Valentia 1. 2. diſput. 7. quæſt. quinta punct. ſexto quæſtionc. 3. in 2. ſigno. Philiarc. de offic. Sacerdot. tomo primo part. 2. lib. 3. c. 2. concluſ. 3.* Nec hoc adverſatur dictis *num. 39. & num. 66.* ubi diximus, leges merè pœnales non obligare ad culpam, nec quæ utuntur verbis communibus, aut ſolius imperativi: quia conſultò diximus in hoc corollario, niſi ullo verbo, aut ſigno delcearetur intentio Legislatoris non obligandi ad culpam. At cùm lex eſt merè pœnalis, vel utitur prædictis ſimplicibus verbis, cùm verbis præcepti, aut æquipollentibus uti poſſit, ſatis explicat ſuam mentem eſſe, non obligare ad culpam. Atque ita optimè *Victoria relict. de poteſt. civil. num. 20.* dixit, aliquando Legislatorem ſive eccleſiaſticum, ſive civilem non velle in ſuis legibus exigere obedientiam à ſubditis debitam, ſed ſimpliciter ordinare quid faciendum ſit, dirigendo potiùs, quàm præcipiendo, qualia multa ait eſſe in legibus eccleſiaſticis, & civilibus, ſicut non ſemper creditor, quando pecuniam petit, exigit tamquam volens obligare.

68 Secundò deducitur ſolutio principalis quæſtionis ſuperiùs propoſitæ, nimirum, an obſervantiæ regulares externæ in regula præſcriptæ obligent ſub mortali, an ſub veniali, an ſclùm ad pœnam? Quando enim qualitas obligationis in eis non explicatur, judicanda eſt obligatio juxta regulas traditas de legibus Eccleſiaſticis, ut diximus *eodem numero vigeſimotertio*. Quare in primis attendenda eſt conſuetudo Religionis, & communis uſus illius intelligendæ obligationis regularium, & illis ſtandum eſt, ut de legibus eccleſiaſticis probavimus *numero vigeſimoſeptimo & vigeſimooctavo*. Quod ſi de illis non conſtat, attendenda ſunt verba, quæ ſi fuerint præcepti, aut æquipollentia præcepto, ut, *Jubemus, Imperamus, Mandamus, Injungimus, Edicimus, Neceſſarium eſt, Neceſſe eſt, Prohibemus, Interdicimus*, & ſimilia, inducunt quidem obligationem ad culpam. At non inde collligitur inducere obligationem ad culpam mortalem; ſed ſatis eſt ad venialem, niſi magna materiæ gravitas, aut neceſſitas, vel gravitas pœnæ, aut particulæ additæ; ſuadeant obligationem eſſe ſub mortali. Quæ autem ſint pœnæ, & particulæ, explicuimus *à numero quadrageſimotertio* & ſpecialiter in religione explicuimus, *numero ſexageſimoquarto* duplicem pœnam temporalem indicantem obligationem ſub mortali. Si autem verba ſint communia, ut, *Statuimus, Ordinamus, Decernimus, Volumus, Hortamur, Monemus, Oportet*, & ſimilia, vel regulæ ſunt merè pœnales, nimirum, ſub hac forma editæ: Præcipimus, ut frangens ſilentium, talem ſubeat pœnam; ad nullam culpam obligant, niſi magnitudo pœnæ, aut particulæ adjunctæ gravitas ſuadeat obligationem eſſe ſub culpa lethali, quia hæc omnia ita accidere in legibus eccleſiaſticis ſatis toto hoc capite probavimus. Quare non eſt credendum *Sylveſtro verb. religio ſeſta, quæſt. quinta*, ubi dicit, religioſum teneri ſub mortali ad obſervantias quæ ſunt in regula ſub præcepto ſic obligante: ad alias verò ſub veniali. Nam, ut diximus *numero precedenti in fine, ex Victoria*, & ſatis hucuſque probavimus, non omnes leges eccleſiaſticæ obligant ad culpam, nec omnia ſtatuta religionem obligationem inducunt, quia in omnibus ſequuntur normam legum eccleſiaſticarum, ut declaratum eſt.

69 Tertiò deducitur idem dicendum eſſe, ac eiſdem regulis utendum, ad dijudicandum, an præcepta ore tenus à ſuperioribus impoſita obligent ad culpam, & qualem culpam: nec enim omnia obligant ad mortale, nec ad culpam, ſed quandoque ad mortalem, quandoque ad venialem, quandoque vero ad nullam, ſicut *numero precedenti* diximus de regulis, quippe horum quoque præceptorum obligationem juxta eaſdem legum eccleſiaſticarum regulas dijudicandam eſſe probavimus *numero* 23.

70 Et in Societate JESU nullum ſuperioris præceptum ad culpam mortalem, vel venialem obligat, niſi ſuperior ea in nomine Domini noſtri JESU Chriſti, vel in virtute obedientiæ juberet. Sic enim, & uſus Societatis intellexit, & habetur in ejuſdem conſtitutionibus, 6. *part. cap. 5. in fine*. Atque ita nec obligaret ad culpam præceptum ſuperioris in illa, etſi uteretur expreſſis præcepti verbis, ut, *Precipio, Jubeo*, vel, *ſtrictè precipio*, vel *ſub precepto injungo*. Sed juxta id decretum, & uſum oportet ſuperiorem amplius explicare ſuam voluntatem, ut conſeatur velle obligare ad culpam aliquam. At ſi exprimeret ſuam intentionem eſſe, obligare ad culpam mortalem, vel venialem, obligaret utique, niſi ratione levitatis materiæ, voluntas eſſet rationi diſſona, quia ea conſtitutio non aufert poteſtatem

aliter obligandi, quàm utendo illis verbis; sed illis certam obligandi voluntatem explicat, ut talis non censeatur, quando illis verbis non utitur. Quare credo obligaturum sub mortali, quando præciperet non utens his verbis, sed apposita pœna exigente peccatum mortale, ut sub pœna excommunicationis latæ, vel ferendæ, vel maledictionis æternæ, vel maledictionis Dei, quia satis tunc explicat suam voluntatem. Et idem sentio, si præciperet in virtute Spiritus Sancti, quia perinde est, ac in nomine JESU Domini nostri; & *Cordubæ in reg. D. Francisci c.20. q.3. puncto 1. in 2.* modo cognoscendi quando præceptum obliget, ait, allegato Hugone, in religione sua Minorum esse usu receptum, ut præcepta non obligent sub mortali, nisi injuncta in virtute obedientiæ. In multis quoque congregationibus statutum est, & receptum, ut præceptum superioris non obliget ad culpam, quousque in virtute Spiritus Sancti, aut sanctæ obedientiæ aliquid præcipiatur, ut testatur *Vasquez 1. 2. q.96. art.4. disp.158. c.3. nu.24. & D. Anton. 2. p. tit. 4. c.2. §.3.* ait, Prælatos injungere volentes subditis aliquid tamquam necessario faciendum, solitos esse uti his modis, sub culpæ mortalis obligatione, vel sub interminatione maledictionis æternæ, vel in virtute sanctæ obedientiæ: *& 3. p. tit. 16. cap.1. §.9. ad finem*, dicit eos cùm volunt sub mortali obligare, uti his verbis, in virtute obedientiæ, vel Spiritus Sancti, vel sub pœna excommunicationis, vel carceris, vel alterius censuræ. Quare dum his, vel similibus verbis non utuntur, crederem ex communi usu non censeri eorum præcepta obligare sub mortali; & *Leonard. de just. lib.6. c.41. dub.9. n.76. vers. tertiò dicit*, ait, non censeri Prælatum religionis velle obligare sub mortali, nisi id aliunde constet, quando non præcipit in virtute obedientiæ; at censeri sub veniali, quando præcipit. Quod intelligo verum extra Societatem JESU, & ubi similis esset constitutio, & dum uteretur verbis præcepti, vel æquipollentibus præcepto. At in superioribus carentibus spirituali potestate, qui sic non possunt jubere, ut sunt parentes, & Abbatissæ, ut censeantur sub mortali obligare, satis est, ut materia sit gravis, & multum necessaria gubernationi domesticæ, vel monasterii ab ipsis intentæ, & verbis præcepti, vel æquipollentibus utantur, quippe aliter nequeunt suam voluntatem explicare.

71 Utrùm autem religiosus transgrediens præceptum superioris, aut regulæ constat duplex peccatum, alterum contra votum obedientiæ, alterum verò contra virtutem, in qua illa materia præcepta constituitur diximus *lib.4. capit. 11. num.25.*

72 Tandem id observandum est, quando in aliqua religione reservatur peccatum inobedientiæ, aut peccatum contra votum obedientiæ, non censeri reservatam inobedientiam, quæ non est mortalis contra virtutem obedientiæ, aut contra votum illud: quæ respiciunt præceptum superioris obligans ad mortale; ut quando præcipit in virtute obedientiæ, vel alio simili modo: quod si esset peccatum mortale per accidens, nempè propter contemptum, vel propter aliam circumstantiam extrinsecam mali finis, non censeretur peccatum illud comprehensum in reservatione, quia non est inobedientia, nec directè repugnat voto obedientiæ.

CAPUT V.

Qualiter religiosus ad perfectionem tendere obligetur.

SUMMARIUM.

Religiosus non tenetur esse perfectus, at tenetur tendere ad perfectionem, n.1.
An id tenetur juxta sola suæ religionis media, n.2.
Proponitur duplex difficultas disputanda, n.3.
An sit hoc speciale præceptum? referuntur ad probantia, n.4.
Explicatur sententia Auctoris, & solvuntur contraria, n.5.
Quando delinquatur contra hoc præceptum tendendi ad perfectionem, proponitur duplex sententia, n.6. & 7.
Secularis proponens se consilia non servaturum, licèt id non faciat ex contemptu, peccat venialiter, n.8.
Religiosus proponens non servare alia præter ea, ad quæ tenetur ex voto, vel præcepto gravi, non peccat mortaliter eo ipso contra præceptum procuranda perfectionis, sed solum venialiter, num.9.
Peccat mortaliter religiosus contra præceptum tendendi ad perfectionem, si firmiter proponat illam non attingere, n.10.
Non peccat mortaliter contra hoc præceptum, qui non se disponit ad præcipua religionis munia, n.11.
An religiosus toties peccet contra hoc præceptum, quoties violat vota, & alias regulas, ad quas tenetur? n.12.

1 IN hac quæstione duplex conclusio admittitur ab omnibus. Prior est; quamvis religiosus non teneatur esse perfectus, & subinde nec omnia illa exequi quibus charitatis perfectio continetur; tenetur tamen ad id tendere, & operam dare, ut perfectionem charitatis comparet, eaque exequatur, quæ ad illam comparandam necessaria sunt. Utraque pars inde constat, quia status religiosus non est status perfectionis acquisitæ, sed est schola, & veluti progressus ad perfectionem acquirendam. Ergo illum profitens non tenetur esse perfectus, sed niti progredi ad perfectionem; quippe operanti ad finem non convenit ex necessitate, ut finem jam comparaverit, sed ut aliqua via ad ipsum tendere conetur. Et confirmatur, quia cùm status religiosus non sit status jam perfectus, sed via ad perfectionem, non significat illum assumens ipso assumptionis facto se perfectum esse; sed intentionem ad illam tendendi habere. Ergo non est mendax & simulator facto ipso, si perfectionem non consequatur, sed si illam consequi non intendat; ac proinde non peccabit non consequendo, sed non intendendo. Hanc tradunt *D. Th. 2. 2. qu.184. art.5. ad 2. & qu.186. art.2. corp. & art.9. corpor.* & in iisdem locis *Cajet. & Abulens. c.19. Matth. q.144. Astensis sum. 2. p. lib.6. tit.47. art.1. q.3. Carthus. de reform. claustral. lib.1. art.1. in fine, D. Ant. 3. p. tit.16. c.1. §.1. Angel. verb. religiosus, n.27. Sylvest. verb. religio 1. q.3. Armilla verbo religio, n.3. & ibi Tabien. q.4. n.7. ad finem, Navarr. commentar. 1. de regular. nu.10. dict. 10. Cordub. in regul. D. Francisci tar. 1. de regular. nu.10. dict. 10. Cordub. in regul. D. Francisci c.1. q.3. dict.2. Viguer. lib. institutionum c.17. §.1. vers.13. Azorius lib.11. tomo 1. institution. c. ult. qu.11. Valent. 2. 2. disput.10. qu.4. puncto 4. Bannez 2. 2. qu.33. art.3. dub.3. conclus.3. Manuel qq. regular. tom.3. q.48. art.1. ad finem, Beltram. tract. de voto paupert. c.3.*

2 Posterior conclusio est, Non tenetur religiosus niti ad perfectionem per omnia supererogationis opera ad illam acquirendam valentia, sed per illa, quæ sunt præscripta secundùm uniuscujusquè religionis regulam ad acquirendam charitatis perfectionem. Ratio est, quia neque Deus, neque Ecclesia, neque vota in religione emissa aliquid amplius ab eo petunt, quàm ut agat vitam regularem juxta suum institutum à Sede Apostolica approbatum. Nec finis religiosi status, qui est perfectio vitæ Christianæ comparandæ, exigit amplius, quàm ad eam niti per media instituti religionis, in qua quisque professus est, cùm satis perfectio hæc obtineri possit per media illa, utpote quæ tamquam sufficientia ad eum finem comparandum à Sede Apostolica sunt approbata. Et ita tradunt *D. Thom. 2. 2. q.186. art.2. corp.* & reliqui Doctores *n. præc.* allegati.

3 Est autem duplex difficultas. Prima, an præceptum hoc tendendi ad perfectionem, sit peculiare aliquod præceptum distinctum à præcepto servandi tria vota substantialia, & alia in regulis religionis præscripta: an potiùs sit generale quoddam imbibitum in illis sicut præceptum servandi mandata, & non peccandi, & quo quisque tenetur esse bonus, non est speciale aliquod præceptum distinctum à præceptis peculiaribus, sed imbibitum in illis. Posterior difficultas est, quando peccetur contra hoc præceptum.

4 Circa priorem difficultatem, videtur esse peculiare præceptum nitendi ad perfectionem distinctum à præceptis servandi vota, ac observantias regulares. Quia si esset generale imbibitum in illis, falsò dicerent Doctores *nu.1.* relati, religiosum non teneri esse perfectum, sed tantùm niti ad perfectionem, illamque intendere. Nam non tantùm tenetur niti ad votorum, & regularum observantiam, sed ea quoque servare tenetur, sicut quilibet fidelis non tantùm tenetur niti cavere mortalia, & servare præcepta, sed tenetur quoque ad illa opere præstanda. Non ergo est generale præceptum, instar illorum, sed peculiare aliud distinctum. Secundò, quia hujus præcepti datur peculiaris actus, ad quem obligat, & per cujus solum defectum, ejus transgressio contingit, nempè ita procurare perfectionem, ut non revocet religiosus propositum illius procurandæ, illam contemnendo. Ergo est præceptum peculiare. Tertiò, quia si esset præceptum generale instar aliorum, peccaretur contra hoc præceptum, quoties ex quacumque causa adest peccatum contra vota, & alias observantias regulares; sicut contra prædicta generalia præcepta peccatur ex quavis causa violato divino præcepto: at non est reus hujus præcepti religiosus in his delinquens ex quavis causa, dummodò retineat propositum tendendi ad perfectionem, ut tradunt *Cajet. 2. 2. q.184. art.5. in fine, Tabien. verb. religio 4. n.5. ad finem, Cordubæ in reg. D. Franc. c.1. q.3. dicto 3.* Et ratio est, quia non tenetur religiosus esse perfectus, sed animum tendendi ad perfectionem habere: Non ergo peccat contra hoc præceptum, dum retinet hoc propositum; atque adeò hoc erit speciale distinctum præceptum; & ita videntur sentire Doctores proximè allegati.

5 Oppositum tamen judico probabilius. Primò, quia ut *num. 2.* diximus fatentur omnes non teneri aliter religiosum ad perfectionem tendere, quàm amplexando vota, & alia suo statui annexa. Ergo signum est, non esse hoc præceptum distinctum à præcepto servandi illa. Et confirmatur, quia *Cajetan. 2. 2. qu.186. articulo sexto, paulò post principium, & Cordub. in reg. Div. Franc. cap.1. quæstione 3. dicto 3. vers. Unde resolutoria, & Valent. 2. 2. disputatione 10. quæst. 4. puncto quinto, columnæ penult. vers. atque ex eodem fundamento*, tradunt, contemptum regulæ, & hujus obligationis tendendi ad perfectionem, adeo esse connexa, ut unum absque altero consistere nequeat, eo quod religiosus non aliter ad perfectionem teneatur, quàm servando regulam: atque adeò dicunt fieri non posse, ut intendat servare regulam, quin intendat ad perfectionem tendere, nec è contra. Ergo signum est, hoc non esse peculiare aliud præceptum distinctum. Secundò, quia, ut clarè constat ex ipsa littera, & sentit *Azor. lib.11. instit. moral. c.ult. q.11. vers. in*

hac itaque, D. Thom. 2. 2. q.186. art.2. ad 2. & ibi Cajetan. §. ad evidentiam horum, loquuntur eodem modo de religioso, quo de eo, qui talis non est, dicentes utrumque teneri ad perfectionem juxta suum statum procurandam, observando sui status præcepta, & consilia non contemnendo, & probat *D. Thom.* quia omnibus dicitur *Ecclesiastici 9. Quodcumque potest manus tua, instanter operare.* At nullus dicet id præceptum in sæcularibus esse peculiare aliquod distinctum à præceptis aliis, quibus juxta leges omnibus Christianis communes, & peculiares sui status quilibet tenetur. Ergo idem dicendum est de hoc præcepto respectu religiosi. Tertiò, quia si esset distinctum præceptum tendendi ad perfectionem secundùm regulas, & vota, religiosus violans quodcumque ex illis votis, duplex mortale contraheret: alterum contra votum, & alterum contra hoc præceptum. Sicut quia sunt duo præcepta, alterum non fornicandi, & alterum servandæ castitatis promissæ, est duplicis culpæ reus fornicans; nec valet dicere, hunc fornicantem posse retinere propositum tendendi ad perfectionem, quo reteuto non itur contra hoc præceptum tendendi ad illam; quippe re vera voluntariè facto ipso, it contra illam obligationem, qua tenetur niti ad perfectionem secundùm regulas, & vota cùm voluntariè eligat voti transgressionem. Sicut si præceptum non anteponendæ creaturæ ipsi Deo, esset aliquod peculiare, nec in aliis imbibitum, peccans mortaliter in quacumque peccati specie, esset duplici culpæ obnoxius; alteri illius speciei, in qua specialiter delinquit; alteri verò quòd creaturam, quam sic peccando elegit, præposuerit facto ipso Deo, transgrediens Dei legem ob illius creaturæ affectum, quamvis non habuerit hunc voluntatis actum, volo Deum creaturæ postponere. Tandem, quia præcepta, & culpas non oportet absque rationibus urgentibus, & valde necessariis multiplicare, utpotè quod res valde odiosa est. At rationes contrariæ non urgent. Nam ad primam respondetur negando antecedens; nam observare vota, & regulares observantias non est hominem esse perfectum quod consummatum charitatem perfectamque virtutum acquisitionem petit: sed est applicare media ad hanc perfectionem adipiscendam, atque adeò est tendere ad perfectionem. Et ideo jure optimo dixere Doctores teneri religiosum servare vota, quod est tendere ad perfectionem, non tamen teneri esse perfectum, quod quid amplius quàm ea servare importat. At diversa est ratio in præcepto servandi mandata, & quo quis tenetur esse bonus; nam id præceptum importat solam à peccato transgressionis mandatorum fugam: ac proinde idem est teneri esse bonum, & teneri non transgredi præcepta. Ad 2. respondetur, non omnia præcepta habentia peculiarem actum, quo violantur, esse specialia, & non generalia inclusa in aliis. Nam præceptum servandi mandata, & obediendi Deo, & quo quis tenetur esse bonus, sunt generalia inclusa in aliis, & tamen violantur hoc speciali actu, nolo servare mandata, vel esse bonus, vel obedire Deo: is enim actus contra nullum aliud speciale præceptum tendit. Sed ut si sit speciale omninò præceptum in nullo alio imbibitum, necesse est, ut ejus transgressio opponatur alicui speciali virtuti; nec sufficit opponi honestati generali, cui actus ille genericus, nolo esse bonus, nolo obedire Deo, nolo servare mandata, opponitur. Ad 3. respondetur non obstare doctrinam Cajetani, & aliorum ibi allatam, quia eam impugnabimus *numero ultimo.*

6 Posterior difficultas est, quando delinquatur contra hoc præceptum tendendi ad perfectionem, quod non ita clarè ex Doctoribus constat. Nam *D. Thom. 2. 2. q.186. art.2. in fin. corp. & in solut. ad 1. & 2. & art.9. corp. & Cajetan. eo artic.2. circa solut. ad 2. §. ad evidentiam horum, & eo artic.9. paulò post princip. D. Anton. Ang. Armil. Valent. allegati num.1.* expresè dicunt, huic præcepto tunc temporis contravenire, quando est contemptus consiliorum, quibus pervenitur ad perfectionem. *Et Cajet. eo art.9. paulo post principium, & Valent. 2. 2. disp.10. q.4. punct.5. col. penult. §. atque ex eodem fundamento*, explicant hunc contemptum esse, quando religiosus ideo regulas transgreditur, quod nolit illis subjici, & ideo esse quoque regularum contemptum. Quare concludit *Valent.* hunc contemptum esse velut quamdam religiosi à suo statu apostasiam: & idem *Cajet. eo art.2. §. ad evidentiam horum*, eum contemptum consiliorum explicat, quando contemnitur ipse Deus ea consilia præstans nempè, quando homo refugit subjici consiliis divinis, & perfectiori vitæ, ut à Deo traditis. Contemptus enim Dei est, nolle subjici regulæ divinæ. At si quis inquit spiritualem profectum, & divina consilia, ut à Deo tradita revereretur, sed quia tenetur ad illa, nec sunt necessaria ad salutem, non vult illa amplecti, nec curat de illis servandis; talis non contemnit Deum, sed potiùs operum executionem, ac per hoc non peccat mortaliter, sed solùm venialiter ex hujusmodi incuria deliberata, quæ nonnullus contemptus est omittendo intentionem, & executionem profectus spiritualis, & operum bonorum, quæ facere posset. Hæc Cajetanus ibi: Et quamvis non loquatur apertè de religiosis, sicut nec de sæcularibus, at loquitur universaliter de omnibus: nam sub signo universali proponit quæstionem: & *D. Thom. ea solutione ad 2.* quam ibi explicat, loquitur de religiosis, & sæcularibus; & ita intelligit ipsum Cajetanum *Azor. tom.1. lib. 11. instit. moral. c. ult. q.11. & ipsemet Cajet. eo art.4. paulo ante Summa Th. Sanchez Pars III.*

prædictum locum, vers. ad hoc dicitur; se statim dicturum inquit de transgressione mortali, & veniali facta à religiosis; *& Valent. 2. 2. disp.10. q.4. punct.4.* ait, nomine ne hujus contemptus non intelligi negligentiam executionis consiliorum, nec propositum, quo quis statueret non servare aliqua, vel etiam omnia consilia: ejusmodi enim propositum in eo, qui nullum opus consilii illius novisset, non esse mortale. Sed concludit tria posse nomine contemptus horum consiliorum intelligi in proposito. Primum est, si quis parvi æstimaret ipsum divinum consilium, ut à Deo proficiscitur, qui contemptus esset mortalis tam in religiosis, quàm in sæcularibus, utpotè qui esset irreligiositas, & magna irreverentia erga Deum. Secundum est, si quis parvi æstimaret opera ipsa consiliorum: etiam attendendo genus, & naturam illorum; ita ut illa secundùm se vilipenderet, qui contemptus similiter in omnibus hominibus esset mortalis contra religionem, quatenus id in Dei ignominiam cedit, qui talia opera tamquam res magni momenti, consuluit. Tertium est, quando ex superbia quis dedignaretur ita se Deo subjectum esse, ut ab eo consilia accipiat, atque ita consilia ipsa animo aversaretur, quod etiam esset mortale in quolibet. Hæc *Valentia*; Præterea quidam, quos tacito nomine refert *Azor. lib.11. instit. c. ult. q.11. vers. Jure tamen* contradicunt dicentibus, mortalem perfectionis, & consiliorum contemptum esse in Doctrina *D. Thom.* quando religiosus eo animo affectus esset, ut nullum consilium exequi vellet, præter illa jam à se suscepta vi voti instituti, & regulæ. Ducuntur, quia, ut diximus *n. præced.* in secunda ratione, eodem modo loquitur *D. Thomas* de religioso, & de eo, qui talis non est, & utrumque dicit tunc peccare, quando consilia, & progressum juxta illa contemnit. At sæcularis solis præceptis contentus, intendensque nulla consilia servare, non quasi renuens Deo illorum Auctori subjici, sed quia ea non obligant, nequaquam dicitur ea contemnere, nec peccat mortaliter. Ergo idem dicendum est de religioso. Et sic dico, tunc tantùm religiosum consilia contemnere, quando tamquam vana, & inutilia ea amplecti non vult: secus, si ea sola ratione ductus omittat, quia videt consilia sibi non præcipi. Et ipsemet *Azor. ea q.11. in fine* ait, eum dici consilia contemnere, qui ea prætermittit, tamquam inutilia, aut quia sunt à Deo proposita, & data.

7 Pro contraria autem parte sunt *Sylv. verb. religio 1. q.3. Tabiena verb. religio, q.4. n.5. ad finem, Cordub. in regula D. Franc. c.1. q.3. dict.3.* ubi dicunt, aliud esse contemnere perfectionem, & consilia, quibus ad illam pervenitur, & aliud peccare ex illorum contemptu. Quippe peccare ex illorum contemptu, est illa omittere, eo quod omittens subjici illis, ut à Deo traditis, nolit. At contemnere, est non æstimare; quare dicunt cum religiosum perfectionem contemnere, qui animum habet non tendendi ad illam, seu in animo habet ad perfectionem progressum, & gradum non facere; etsi talis non peccet ex contemptu, sed ex negligentia, vel cupiditate, vel ex alia causa. Unde tunc concludunt accidere hunc mortalem contra præceptum tendendi ad perfectionem contemptum, quando religiosus apud se statueret tantummodo omnia peccata mortalia cavere, præceptis omnibus sui instituti, & voti servatis, & consilia omnia prætermittere. Et hanc esse mentem *D. Thom.* contendunt, nusquam enim dixit exigi, quò religiosus sit hujus præcepti reus, ut ex perfectionis contemptu peccet, sed tantùm, ut perfectionem contemnat. Quibus favet *D. Thom. 2. 2. qu.184. art.5. ad 2.* quem sequuntur *Astens. Div. Anton. Angel. & Sylvest. n.1.* allegati, ubi ait, religiosos esse esse mendaces, & simulatores facto ipso, quoties à perfectionis assequendæ, quam statu religioso profitentur, proposito animum revocant. Ubi *Cajet. n fine, Navarr. commentario 1. de regular. n.10.* censent *D. Thomam* in hoc loco sentire, tales religiosos peccare mortaliter. Et potest probari, primò, quia alias nihil discriminis esset inter religiosos, & sæculares, cum utrique peccent mortaliter, si consilia ex eorum contemptu solis contenti præceptis omittant: & sic vanum esset, quod tradunt omnes, ut diximus *nu.1.* religiosum teneri ad perfectionem tendere, eo quod status religiosus schola perfectionis acquirendæ sit, & quasi via & progressus ad illam. Falsum quoque esset, quod proximè retulimus ex *D. Thom.* & aliis, eos fore mendaces, & simulatores, si non intendant perfectionem, quam statu suo eo ipso profitentur; si enim non tenentur plus quam sæculares, nemo hos mendaces dicet, eo quod illam nos intendant. Secundò, quia *cap. præced. num.18.* diximus peccare mortaliter religiosum proponentem non servare communiter præcipuas suæ religionis regulas, etiamsi illas non contemnat, nec illæ sub mortali obligent: quod non esset verum, si tantùm esset mortalis transgressio, quando ex contemptu procederet.

8 Prima tamen conclusio sit. Quicumque secularis sola præceptorum observatione contentus proponeret se consilia non servaturum, non ex eorum contemptu, sed eo quod sibi præcepta non esse norit, peccat venialiter; quod peccatum non consistit in omissione consiliorum, sed in ea firma animi deliberatione contra consilia; quippe etsi liceat omittere consilia, at fas non est animum deliberata actione, & proposito contra consilia firmare, ne aditus Spiritui Sancto semper ad meliora promoventi obstruatur; Non est autem mor-